

Wie belast is met opsporing en vervolging moet ook de schijn van neutraliteit hooghouden

Door [Bart Collard](#) - 15 oktober 2024
Geplaatst in [OM](#) - [XR](#)

Winfried Korver, advocaat-generaal (dus werkzaam voor het Openbaar Ministerie) bij het Gerechtshof Den Bosch, was in mei 2023 als sympathisant aanwezig bij een protest van Extinction Rebellion (XR). Bij die actie werden bijna 1600 demonstranten aangehouden, maar het OM zag af van strafvervolging. Die beslissing lag in lijn met eerdere vervolgingsbeslissingen rondom XR.

Er rijzen dan twee vragen. In de eerste plaats: in hoeverre die beslissing beïnvloed is door Korver of sympathisanten van Korver binnen het OM. Daarover kan en wil - het gaat me niet om de persoon Korver - ik kort zijn. Er is namelijk geen directe aanwijzing bekend geworden waar dit uit blijkt. Maar dat leidt tot een vraag die deze casus overstijgt: in hoeverre komt de neutraliteit van het OM in het algemeen, en een specifieke AG in het bijzonder, in het geding in zo'n casus?

De advocaat-generaal is een mens

Het is goed om bij enkele ogenschijnlijk simpele punten stil te staan. Een advocaat-generaal (AG) is een mens, en mensen hebben ideeën over hoe de wereld eruit zou moeten zien. Voor mensen in maatschappelijke beroepen geldt dat soms wellicht zelfs sterker. Een AG zal dus doorgaans bepaalde politiek-ideologische voorkeuren en afkeren hebben. Dat is onvermijdelijk en niet uit te schakelen, maar hoeft geen onoverkomelijk probleem te zijn.

Voor ik daar verder op in ga, moet ik de volgende vraag beantwoorden: Waarom zou je als AG - of als overheidsmedewerker in soortgelijke posities - je politiek-ideologische voorkeuren, misschien wel

Wie belast is met opsporing en vervolging moet ook de schijn van neutraliteit hooghouden

delen van je identiteit, moeten uitschakelen of verzachten?

Een AG aan een gerechtshof vertegenwoordigt het Openbaar Ministerie. De AG vertegenwoordigt onze staat bij zo'n hof, in de opsporing en vervolging van strafbare feiten. Een verdachte heeft recht op een eerlijk proces. Tegen een verdachte bestaat een verdenking, maar dat betekent niet dat hij of zij het vermeende strafbare feit heeft gepleegd.

De verdachte moet erop kunnen vertrouwen dat de staat zo objectief mogelijk aan waarheidsvinding doet, in het belang van alle burgers - waaronder het belang van de verdachte. Hoewel absolute neutraliteit of objectiviteit van officieren van justitie (OvJ's) of rechters een illusie lijkt, is het niet wenselijk dat Geert Wilders wordt vervolgd door een OvJ in een D66-jas. Waarom? Omdat dit de schijn kan doen opwerpen dat die OvJ - hoe bekwaam dan ook - een politiek motief had voor de vervolging: om diens politieke oppositie te doen wegvagen.

Kleur bekennen

Maar is dat niet hypocriet? Dat het oké is dat een AG in het geheim sympathie heeft voor XR of Pegida, maar niet als die AG daarvoor uitkomt? De meeste AG's zullen sympathieën en afkeren hebben, maar die zijn bij ons simpelweg niet bekend. Is dat geen struisvogelpolitiek? Je zou immers kunnen stellen dat als niemand helemaal objectief is, het handig is om te weten hoe iemand in zo'n machtspositie naar de wereld kijkt. Als een Pegida-sympathisant een strafzaak tegen iemand van Antifa behandelt zou diegene extra terughoudend moeten zijn - of wellicht extra gecontroleerd moeten worden door een collega.

Zulke maatregelen kunnen slechts worden uitgevoerd als er politiek-ideologische openheid bestaat binnen overheidsorganisaties. Daar valt iets voor te zeggen. Maar het bekennen van kleur zou alleen kunnen gebeuren als onderdeel van *checks and balances*, en alleen *binnen* die organisaties. Anders komt de schijn van neutraliteit in de buitenwereld in het geding.

XR staat voor meer dan alleen klimaat

Welke ruimte zou een AG privé moeten hebben? Het is goed om te beseffen dat participeren in een demonstratie iets anders is dan in *petit comité* - bijvoorbeeld onder vrienden - te sympathiseren met een beweging. Dat heeft te maken met het publieke karakter van de actie, met het actief uitdragen. Maar dat gaat verder dan alleen de uitstraling van neutraliteit behouden. Als het Nederlandse klimaatbeleid je zo ernstig raakt dat je ervoor gaat demonstreren tegen de overheid, in hoeverre ben je dan nog in staat om je eigen gevoelens en ideeën los te laten wanneer je een zaak tegen Shell draait?

Je zou kunnen stellen dat AG's geen rechtszaken zouden moeten draaien die politiek-ideologisch dichtbij ze staan. Oké, dus Winfried Korver zou geen zaken moeten oppakken tegen klimaatactivisten en geen zaken tegen klimaatveranderingssceptici. Maar XR staat voor meer dan alleen het klimaat. XR

Wie belast is met opsporing en vervolging moet ook de schijn van neutraliteit hooghouden

strijdt tegen vermeende oneerlijke welvaartsverdeling, kapitalisme *an sich*, bepaalde (land)bouwmethoden, seksisme, racisme en discriminatie, en voor meer decentralisatie van macht en veganisme. En klimaatveranderingssceptici worden ook met allerlei andere politiek-ideologische voorkeuren in verband gebracht.

Al met al beslaan deze twee uitersten veel potentiële strafrechtelijke thema's. Zou Korver een huiselijk-geweldzaak moeten mogen draaien waarin de man een nogal klassieke man-vrouwrelatie voorstaat (omdat XR opkomt tegen seksisme)? Daarnaast speelt mee dat de meeste OvJ's zich *niet* uitspreken over politiek-ideologische onderwerpen, althans publiekelijk geen kleur bekennen. Van hen weten we dus niet waar zij staan. Moeten zij bij sollicitatie een uitgebreide vragenlijst invullen over hoe ze naar de wereld kijken? Dat gaat nogal ver, naast de praktische rompslomp die het meebrengt.

Dat je als AG een mens bent, met eigen ideeën, een eigen identiteit, maakt eigenlijk niet uit. Je vertegenwoordigt de staat. Voor de verdachte zou het niet moeten uitmaken hoe jij naar de wereld kijkt. Diegene verwacht een eerlijk – en dus objectief – strafproces. De staat moet ideologieneutraal zijn wanneer het gaat om de vervolging van burgers. Dat vloeit voort uit ons sociaal contract. De staat bestaat door en voor ons, omdat wij bepaalde vrijheden hebben afgestaan aan een systeem dat ons in ruil daarvoor moet beschermen tegen grotere vrijheids- of veiligheidsdreigingen.

Een AG dient geen publieke figuur te zijn

Het is belangrijk dat iemand die namens de overheid in een machtspositie functioneert in en naar de buitenwereld zo neutraal mogelijk diens werk doet. Dat is echter niet genoeg. Omdat die machtspositie bestaat bij de gratie van het volk moet het volk erop vertrouwen dat die functie zo neutraal mogelijk wordt vervuld. Daarom moet naast zoveel mogelijk neutraliteit ook de uitstraling van neutraliteit worden hooggehouden. Daartoe helpen transparantie en motiveringen van beslissingen. Maar ook een politiek-ideologisch neutrale uitstraling.

En dus dient een AG geen publieke figuur te zijn. In diens werk dient hij of zij geen D66-jas, PVV-button, hoofddoek, keppeltje, of zichtbaar kruisje om de nek te dragen. De burger moet erop kunnen vertrouwen dat politiek-ideologische factoren geen rol spelen bij de vervolging van verdachten.

Van [Bart Collard](#) verscheen in 2023 'Het recht op misinformatie'. Het boek is overal te koop en te bestellen, ook in de winkel van Wynia's Week. Kijk [HIER](#).

Wynia's Week verschijnt nu drie keer per week! De groei en bloei van Wynia's Week is te danken aan de donateurs. **Doet u al mee? Doneren kan op verschillende manieren. Kijk [HIER](#).**
Hartelijk dank!